

Dossier voor leden van De Nationale Assemblée inzake de presentatie van Leo Klinkers op 17 december 2010 over het vergemakkelijken van het ondernemen in Suriname

INHOUD

1. Hand-out presentatie Leo Klinkers op 17 december 2010.
2. Samenvatting *Rapport Gemakkelijker kunnen ondernemen in Suriname: de weg naar zelfredzaamheid*.
3. Actieplan: 56 acties geordend via Structuursturing, Kennissturing en Processturing.
4. De acties in een doelenschema.
5. Informatie over Leo Klinkers

Hand-out presentatie op 17 december 2010-12-12

Dia 4

Dia 1

De Nationale Assemblée en het Surinaamse ondernemerschap

HOE KAN DE NATIONALE ASSEMBLEE HET GEMAK VAN HET ONDERNEMEN BEVORDEREN?

Leo Klinkers,
directeur Klinkers & Hovens Public Policy Consultants

Namens KKF en ASFA

(c) Leo Klinkers, DNA december 2010

Ambitie

1. De neerwaartse spiraal stoppen en omkeren.
2. In 2012 aan de goede kant van de 100 staan.
3. Door implementatie van 56 acties, via drie sturingsinstrumenten:
 - structuursturing
 - kennissturing
 - processturing.

(c) Leo Klinkers, DNA december 2010

Dia 5

Dia 2

Achtergrond

1. Wereld Bank ranking *Ease of doing business 2010*: Suriname op plaats 155 van de 183.
2. *Ease of doing business 2011*: Suriname zakt door naar plaats 161.
3. Begin 2010: EU + SBF: maak een strategie om dat neerwaartse proces te keren.
4. Juni 2010: rapport *Gemakkelijker kunnen ondernemen in Suriname: de weg naar zelfredzaamheid*.

(c) Leo Klinkers, DNA december 2010

Wat zijn de belangrijkste acties?

1. Afschaffen huidige vergunningstelsel: niet langer 'het is verboden, tenzij', maar: 'ga vooral je gang, mits je je aan voorwaarden houdt'.
2. Decentralisatie registratie ondernemer: beperk je tot registratie van ondernemerschap via de one stop window KKF, in Districtswinkel.
3. Creëer bij HI een onderdirectoraat Ondernemings- en Industrialisatiebeleid: in plaats van de afdeling vergunningen.
4. Lever als DNA een politieke basis voor het bevorderen van het gemak om te ondernemen.

(c) Leo Klinkers, DNA december 2010

Dia 6

Dia 3

Totaalscore Suriname 2010

	Suriname	Singapore	C. A. Rep
	155	1	183
1. Bedrijf starten	171	4	159
2. Bouwvergunning	97	2	147
3. Personeel	70	1	144
4. Eigendom	168	16	138
5. Krediet	135	4	135
6. Investeerders	180	2	132
7. Belastingen	32	5	179
8. Import/export	101	1	181
9. Contracten	178	13	171
10. Bedrijf sluiten	149	2	183

(c) Leo Klinkers, DNA december 2010

Waarom afschaffen huidig stelsel?

1. Andere landen doen het ook. Het is als negatief stelsel uit de tijd.
2. Het ontbeert een moderne wettelijke basis in de vorm van een Algemene Wet Bestuursrecht.
3. Er zijn drie verschillende lijsten van vergunningsplichtige ondernemingen.
4. Districtscommissarissen verlenen vaak vergunningen in strijd met de regels en beginselen van behoorlijk bestuur.
5. Het stelsel is in de loop der jaren vervuld met allerlei niet op de wet gebaseerde voorschriften en procedures.
6. De vergunningverlening duurt te lang, loopt langs teveel bureaucratische procedures en is daarom corruptie- en fraudegevoelig.

(c) Leo Klinkers, DNA december 2010

Dia 7

Wat kan de DNA doen?

1. Het belangrijkste is al gedaan: in hoofdstuk C15 van het Regeerakkoord 2010-2015 staat het voornemen om de internationale ranking van Suriname's ease of doing business te verbeteren.
2. In de 56 acties wordt o.m. bepleit om dit nader in te vullen met:
 - de instelling van een Themacommissie Ondernemings- en Industrialisatiebeleid in de DNA
 - de Regering verzoeken de integrale implementatie van het rapport projectmatig uit te voeren volgens het boekje
 - enkele wetten voorrang verlenen: Algemene wet bestuursrecht, Wet ruimtelijke ordening.

(c) Leo Klinkers, DNA december 2010

Dia 9

Voor uw dossier

1. Rapport *Gemakkelijker kunnen ondernemen in Suriname: de weg naar zelfredzaamheid*, is in de DNA-bibliotheek beschikbaar in hard copy en digitaal (in Engels digitaal).
2. Handout slides.
3. Samenvatting rapport.
4. Actieplan: rangschikking van de 56 acties via Structuursturing, Kennissturing en Processturing.
5. Overzicht van de 56 acties in een Doelenschema.

(c) Leo Klinkers, DNA december 2010

Dia 8

Score Suriname 2012

	Suriname 2010	Suriname 2012
	155	??
1. Bedrijf starten	171	76
2. Bouwvergunning	97	5
3. Personeel	70	35
4. Eigendom	168	30
5. Krediet	135	43
6. Investeerders	180	90
7. Belastingen	32	8
8. Import/export	101	1
9. Contracten	178	45
10. Bedrijf sluiten	149	75

(c) Leo Klinkers, DNA december 2010

1. Samenvattende conclusie (rapport *Gemakkelijker kunnen ondernemen in Suriname: de weg naar zelfredzaamheid*)

Het gaat goed met Suriname. Er is sprake van voortgaande economische groei, monetaire en politieke stabiliteit. Maar, er zijn ook ernstige kanttekeningen te plaatsen: de informele sector is nog steeds te groot, consumptiegoederen worden overwegend op huurkoop gekocht, de kloof tussen arm en rijk wordt groter, er is onvoldoende oog voor de potenties van het micro-ondernemerschap en de economie is overwegend een ambtenareneconomie, doorglijdend naar een overlevingseconomie. De economisch groei is niet zozeer gebaseerd op meer, harder en slimmer werken, maar op gunstige prijzen op de wereldmarkt voor aluinaarde, olie en goud. De reële economie, daar waar het geld verdiend moet worden met hard werken binnen formeel ondernemerschap, staat daarom onder druk. Veel stakeholders zijn van mening dat Suriname zich al had kunnen bevrijden van die druk. Dat dit niet is gebeurd wijten ze aan de laksheid van de overheid, de etnisch opdeling van de overheid en aan de daaruit voortvloeiende spanningen tussen overheid en het reguliere bedrijfsleven. Dat is een rem op een voorspoedige ontwikkeling van Suriname. Ze begrijpen dan ook heel goed waarom de Wereld Bank in zijn rapport over de *ease of doing business* Suriname op plek 155 van de 183 zet. Met indicaties dat dit het volgende jaar verder afglijdt. Suriname stond in 2007 nog op de 122^e plaats en bevindt zich dus in een neerwaartse spiraal. Volgens velen komt dat door de op etniciteit gestoelde bestuurlijke verhoudingen; een verdeel- en heerspolitiek die interactie en samenwerking tussen ministeries belet om op een geïntegreerde wijze het reguliere bedrijfsleven te positioneren als de motor van de reële economie. Omdat de faciliteiten voor het ondernemen achteruit gaan of op zijn hoogst stationair blijven, en andere landen zich inspannen om het ondernemen te vergemakkelijken, gaat Suriname langzaam maar zeker achteruit.

Er is alle reden om te veronderstellen dat ondanks economische groei de voorwaarden voor goed ondernemerschap juist verslechteren, althans in de afgelopen jaren niet verbeterd zijn. De groeicijfers lijken vooral gebaseerd te zijn op inkomsten uit producten die het op de wereldmarkt goed doen. Maar dat zijn overwegend producten van parastatale bedrijven. Die horen echter niet tot de reële economie, zeker niet waar die door middel van protectionistische subsidies onder de kostprijs werken. Zodra de prijzen op de wereldmarkt onderuit gaan, is er geen stevige Domestic Private Sector die de motor van de economie op volle toeren draaiend kan houden. Met name de condities voor het midden- en kleinbedrijf – de Small and Medium Enterprises – en voor de micro-ondernemers, zijn zo slecht dat het starten en in leven houden van een onderneming een gevecht tegen weerstanden is. Vandaar de ambitie van dit onderzoek: de condities voor het ondernemerschap zodanig verbeteren zodat Suriname binnen twee jaar aan de goede kant van de 100 komt te staan.

Dit onderzoek is geïnitieerd op een moment waarop zich in Suriname nieuwe ontwikkelingen voordoen, situaties die eerder niet bestonden. Er is een publieke ruimte ontstaan, met een zich manifesterend maatschappelijk middenveld (civil society) dat om aandacht van zowel overheid als bedrijfsleven vraagt. Institutioneel is Suriname verrijkt met een aantal instellingen die het bedrijfsleven een steviger basis geven: een Sociaal Economische Raad, een Standaardenbureau, een versterking van het statistiekwezen, de komst van een Suriname Business Forum, een hechtere wetenschappelijke basis op het vlak van business(management). Tegelijk is het Suriname Business Forum aangekomen op een punt waarop het aan een tweede levensfase moet beginnen: van praten naar doen. Voorts houden de Verdragsmiddelen op. In deze context poneert een aantal personen het standpunt dat er voor Suriname een nieuwe opdracht ligt, te weten alle energie zetten op het bereiken van **zelfredzaamheid**. Niet langer leunen op gratis of geleend geld, maar zelf, door middel van een aanzienlijke versterking van de productiviteit, een vitale nationale economie opbouwen. Maar, zo wordt daaraan toegevoegd, dat vereist inzet van beide partijen: de overheid moet haar plannen ter facilitering van het bedrijfsleven eindelijk eens waarmaken, en het bedrijfsleven moet ophouden te klagen over die overheid en tonen wat het zelf waard is.

De acties van dit rapport zijn erop gericht om Suriname binnen twee jaar een veel betere plek op de ranglijst van de *ease of doing business* te geven. Maar in wezen is dit 'slechts' een instrument voor het bereiken van een hoger doel: zelfredzaam worden én blijven; een natiestaat in ontwikkeling die zijn eigen financiële broek ophoudt. De stakeholders geven daarbij het uitdrukkelijke signaal dat dit van twee kanten moet komen: inzet van de overheid én van het bedrijfsleven. De overheid moet invulling geven aan alle beloften en plannen om het bedrijfsleven een gezond stelsel van wetten en faciliteiten te verschaffen. Het bedrijfsleven moet niet langer met de rug naar de overheid blijven staan en zijn eigen verantwoordelijkheid nemen op het vlak van veilig en duurzaam produceren.

Al met al bevat dit rapport ruim vijftig acties. Een aantal daarvan heeft een fundamenteel karakter. Dat wil zeggen dat het om acties gaat die de structuur, de kennis en de processen bevorderen om het ondernemen in Suriname gemakkelijker te maken. Daarnaast zijn er acties per thema.

Die thematische opbouw zit als volgt in elkaar.

De Wereld Bank analyseert het gemak, c.q. de moeilijkheidsgraad van het ondernemen aan de hand van tien thema's. Op basis van data die Surinaamse correspondenten jaarlijks aan de Wereld Bank sturen wordt voor elk thema de score berekend. Het totaal van die tien scores levert dus plaats 155 voor Suriname op. Hieronder staan die tien thema's, hun score in 2010, maar ook de score in 2012, **mits en indien** de acties van dit rapport worden uitgevoerd. U ziet onder het jaartal 2012 twee vraagtekens. Die geven aan dat het niet mogelijk is om op basis van de tien thematische scores het totaalcijfer te geven. De reden is dat een totaalcijfer niet alleen afhangt van de prestaties van Suriname zelf, maar ook van de vraag hoe goed andere landen werken aan het vergemakkelijken van het ondernemen. Bovendien vindt de jaarlijkse ranking door de Wereld Bank plaats op basis van een analyse van de prestaties van 183 landen. Volgend jaar kunnen dat er 184 of 185 zijn. Dat verandert dan meteen de totaal score van Suriname. Voor de vergelijkbaarheid staan er ook de huidige totaalscores van Singapore (nr. 1 op de ranglijst) en de Centraal Afrikaanse Republiek bij (nr. 183).

		Suriname		Singapore	Centraal Afrikaanse Republiek
		2010	2012		
Plaats op de wereldranglijst 1-183	155	??		1	183
• Starting a Business		171	76		4 159
• Dealing with Construction Permits		97	5		2 147
• Employing Workers		70	35		1 144
• Registering Property		168	30		16 138
• Getting Credit	135	43		4	135
• Protecting Investors		180	90		2 132
• Paying Taxes		32	8		5 179
• Trading Across Borders	101	1		1	181
• Enforcing Contracts		178	45		13 171
• Closing a Business		149	75		2 183

Voor elk van die tien thema's hebben stakeholders acties in petto, of wijzen ze op bestaand beleid dat al bezig is om de obstakels binnen een thema weg te nemen en het bedrijfsleven de vrije loop te geven om te doen wat het bedrijfsleven het beste kan: geld maken en via belastingafdracht de algemene middelen voeden. Dus als het lukt om de voorgestelde acties en dat bestaand beleid door te zetten, dan hebben we in 2012 bovenstaande scores van die tien thema's. En daar gaat het om.

Van die tien thema's is het eerste veruit het spectaculairste: het starten van een bedrijf via een vergunningssysteem. Mede op grond van vele voorbeelden in andere landen bevat dit rapport het voorstel om radicaal afscheid te nemen van het huidige verouderde, en deels verrotte, vergunningstelsel. In plaats daarvan ligt er een voorstel om het allemaal veel eenvoudiger te doen, om daarmee het ondernemerschap aanzienlijk te bevorderen. Een en ander wordt uitvoerig beschreven, mede gebaseerd op desk research en raadpleging van sleutelfiguren.

De uitvoerbaarheid van dit rapport hangt af van een aantal kritische succesfactoren. Die zijn niet zozeer afhankelijk van de geformuleerde acties, als wel van de vraag of binnen de overheid en het bedrijfsleven voldoende leiderschap bestaat. De voorgestelde veranderingen impliceren – in lijn met het beleid dat vele andere landen tegenwoordig volgen – een volledige omslag van de huidige structuren en procedures. Daarom wordt aan het slot van dit rapport het voorstel gedaan om niet te verdwalen in een discussie over de vraag of deze of gene actie wel of niet haalbaar is, maar om met leiderschap naar het gehele rapport te kijken. Dus naar de drive die het rapport heeft om via het aanpakken van de acties een ontwikkeling in de richting van zelfredzaamheid te realiseren. De belanghebbende partijen wordt gevraagd om met een eenvoudig 'Ja' of 'Nee' antwoord te geven op de vraag: 'Gaan we dit uitvoeren?' Als het antwoord overwegend 'Nee' is, dan is het voorstel om het Suriname Business Forum op te heffen, en over te gaan op 'Ieder voor zich en de rest zoekt het maar uit.'

14. Actieplan en Implementatieplan (rapport *Gemakkelijker kunnen ondernemen in Suriname: de weg naar zelfredzaamheid*)

In dit hoofdstuk staan alle acties gesystematiseerd bij elkaar. Zij vormen de agenda voor het werken aan zelfredzaamheid. Het implementatieplan geeft aan hoe men dat actieplan zou kunnen uitvoeren.

14.1 Actieplan

In Hoofdstuk 2 is toegelicht dat men voor het realiseren van veranderingen drie sturingsinstrumenten moet gebruiken: structuursturing, kennissturing en processturing. Met structuursturing zet je institutionele zaken en regelgevende neer; fundamenten voor de verandering. Kennissturing is nodig om nieuwe energie op te sporen en op te slaan; ‘brandstof’ voor het proces van verandering. Maar met processturing wordt de daadwerkelijke doorbraak gemaakt. Dat levert de beweging vanuit de ongewenste situatie van nu naar de gewenste situatie die ergens op de horizon staat: het richtinggevend perspectief. Alle acties van dit rapport zijn gegroepeerd naar dit stramien. Let wel: de formulering van de acties moet men begrijpen in de context waarin ze zijn geformuleerd.

STRUCTUURSTURING	KENNISSTURING	PROCESSTURING
Actie 1. De na mei 2010 aantredende nieuwe regering voorziet in de aanstelling van een Projectminister Ondernemings- en Industrialisatiebeleid. Deze minister is belast met de algehele implementatie van dit rapport en ontvangt daartoe alle benodigde bevoegdheden en personele ondersteuning.	Actie 1. Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven start een bewustwordingscampagne – zowel in de formele als in de informele sector – om ondernemers te overtuigen van het nut van het leveren van cijfers aan het ABS, en om ze te leren hoe ze dat moeten doen. Binnen 1 jaar moeten er (weer) economische kwartaalstatistieken beschikbaar zijn. Zowel voor binnen- als voor buitenlands gebruik.	Actie 1. Een delegatie van het SBF biedt dit rapport aan, aan de World Bank in Washington en nodigt de WB uit om na een jaar Suriname te bezoeken om kennis te nemen van een tussentijdse evaluatie van de implementatie van dit rapport.
Actie 2. De na mei 2010 aantredende nieuwe Nationale Assemblée stelt een Themacommissie Ondernemings- en Industrialisatiebeleid in voor een periode van 2 jaar. Deze commissie is de politieke counterpart van de bestuurlijke Projectminister Ondernemings- en Industrialisatiebeleid en staat deze minister bij met het doen slagen van alle acties in dit rapport.	Actie 2. De in het SBF georganiseerde publieke en private partners onderzoeken binnen hun eigen organisaties en sectoren welke projecten en programma's er allemaal worden uitgevoerd, of op stapel staan. Er vindt dan een evaluatie plaats van die projecten die van eminent belang zijn voor de Surinaamse economie en samenleving zodat die alle steun krijgen. Dat voorkomt verdere wildgroei en de neiging om steeds weer nieuwe consultants in te vliegen die dubbelop gaan zitten werken.	Actie 2. Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven ontwerpt een bewustwordingscampagne om ondernemers te wijzen op hun maatschappelijke plicht om staking van bedrijfsactiviteiten tijdig te melden bij het Handelsregister.
Actie 3. Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven versterkt, in overleg met het bestuur van de ADEKUS en het Department of Business Management, de leerstoel Business Management met fondsen en faciliteiten, gericht op de ondersteuning van het Ondernemings- en Industrialisatiebeleid van de Projectminister.	Actie 3. De in het SBF georganiseerde private en publieke partners beginnen een diepgaand onderzoek naar alle projecten die vanaf 2000 door externe donoren zijn gefinancierd, wat die hebben gekost, wat daarvan is uitgevoerd en in welk opzicht het Suriname als land in ontwikkeling heeft geholpen, of juist niet.	Actie 3. Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven organiseert 1x per jaar een Open-Bedrijven-Dag (OBD). Ondernemingen in alle sectoren, rechtsvormen en omvragen openen hun deuren voor het publiek en voor de overheid, laten zien wat ze doen/maken en versterken daarmee hun relaties in de gedeelde publieke ruimte.
Actie 4. Het SBF richt binnen het SBF een unit op waarbinnen alle Surinaamse correspondenten van de Wereld Bank (zie Bijlage 3) kunnen samenwerken om de door hen aan de WB aan te leveren data in een geïntegreerd verband te plaatsen.	Actie 4. De beroepsgroep der notarissen start een postacademische cursus waarin zij zelf, en hun klerken, worden onderwezen in taalbeheersing en foutloze juridische constructies van NV's ingeval er geen gebruik wordt gemaakt van standaard statuten. Een compilatie van wat er in de afgelopen tien jaar fout was in ontwerpstatuten moet een essentieel deel van het lesmateriaal zijn.	Actie 4. Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven reikt 1x per jaar een prijs uit voor een unit uit de overheid die heeft laten zien dat het snel en servicegericht het bedrijfsleven ondersteunt.
Actie 5. Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven ontwerpt een promotiebeleid dat voor eens en voor altijd Suriname Export Liberty Land (SELL) op de kaart van de wereldhandel zet. Die activiteit wordt gebundeld in 1 organisatie op 1 plek, een centrum waar een ieder die wil ondernemen in Suriname alles kan vinden wat hij wil en moet weten.	Actie 5. Het OSW-Kenniscentrum van de KKF bestudeert de Europese Dienstenregeling, met name op de constructie, plus de feitelijke werking, van de één-loket gedachte dwars door landen heen, op zijn potentie binnen CARICOM-verband, en stelt de bevindingen daarvan binnen ASORLAC aan de orde.	Actie 5. Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven creëert een uitwisselingsprogramma tussen publieke en private managers. Ze gaan een dag of wat op andermans stoel zitten.

STRUCTUURSTURING	KENNISSTURING	PROCESSTURING
<u>Actie 6.</u> De in het SBF georganiseerde private en publieke partners bieden externe donoren dit rapport aan voor de financiering van de uitvoering. De donor die met zijn aanbod de uitvoering het minste met bureaucrativering belast (bijvoorbeeld door een One Sheet Offer) wint de aanbesteding.	<u>Actie 6.</u> Het SBF biedt dit rapport aan, aan het Surinaams Bureau voor Standaarden om het te laten onderzoeken op de onderdelen die volgens het SBS voor standaardisering in aanmerking komen. Daaronder begrepen het creëren van standaarden voor het opzetten en runnen van een eenmanszaak.	<u>Actie 6.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven organiseert ondernemersavonden, waarin een overheidsfunctionaris en een functionaris uit het privésector standpunten en ervaringen uitwisselen.
<u>Actie 7.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven ontwerpt ten behoeve van de na mei 2010 aantredende nieuwe regering, binnen een half jaar, een wet die voorziet in de genoemde aspecten van een nieuw, positief stelsel. Daaronder begrepen: 1. Het afschaffen van het vigerende vergunningenstelsel als zodanig. 2. Voor het krijgen van toestemming om een onderneming te starten is alleen registratie in het Handelsregister nodig. Dat geschiedt via de One Stop Window van het Districtsbureau naar de One Stop Window van de KKF en vice versa. 3. Het door de aanvrager ter plekke te ontvangen bewijs van de registratie heeft een bijlage waarin op het Districtsbureau samen met aanvrager wordt aangekruist onder welke voorwaarden de onderneming mag/moet worden uitgevoerd. 4. Een controleur van het Districtsbureau houdt toezicht op de uitvoering van die voorwaarden, rapporteert de ervaringen, waarna jaarlijks een update van die voorwaarden plaatsvindt. Ingeval van constatering van niet naleving van een of meer voorwaarden is sprake van een economisch delict en wordt de Economische Controle Dienst (ECD) ingeschakeld. 5. Er worden verder geen aparte vergunningen gevraagd. De lijst met voorwaarden voorziet daarin. Die geeft ook aan in welke wijken bepaalde bedrijvigheden geweerd worden. 6. De bezwaarschriften procedure vervalt en wordt vervangen door een praktische procedure in handen van de controleur, in samenwerking met de Buurtmanager. 7. De kwaliteit van het ambtelijk apparaat van de DC's, inclusief het benoemingsbeleid voor de DC's zelf, wordt grondig herzien. Voor elke functie – ook voor die van de DC – wordt tevoren een heldere profielbeschrijving opgemaakt die geen twijfel laat bestaan over de gestelde functie-eisen, en die geen ruimte biedt aan cliëntelisme of nepotisme. Het benoemen van DC's wordt een bevoegdheid van een onderaad uit de Raad van Ministers. 8. Voorts bepaalt de wet dat voor een periode van ten hoogste twee jaar een Projectminister Ondernemings- en Industrialisatiebeleid, gekoppeld aan de President, verantwoordelijk en bevoegd is voor de uitvoering van dit rapport.		
<u>Actie 8.</u> Het KKF bouwt op de fundamenteën van de One Stop Window een Kenniscentrum Registratietechnologie voor de begeleiding van de creatie van diverse One Stop Windows. De opdracht is tevens om zich internationaal te profileren.	<u>Actie 7.</u> De KKF onderzoekt in elk van de 10 thema's die de WB behandelt waar op kosten bespaard kan worden en komt met een actieplan om dat te realiseren.	<u>Actie 7.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven organiseert een serie tv-debatten. Eerst een over 'Suriname is een rijk land versus Suriname is een arm land'. Daarna een debat over elk van de 10 thema's in de ranking van de World Bank. Debatten tussen 2 personen, geleid door een kundige presentator.
<u>Actie 9.</u> Het Ministerie van Openbare Werken introduceert met behulp van de expertise van de OSW van de KKF een eigen One Stop Window en steunt acties tot instelling van dergelijke Windows bij de EBS, de SWM en bij Telesur om het proces van aansluitingen op nutsvoorzieningen snel te kunnen afhandelen.	<u>Actie 8.</u> Het bestuur van de Anton de Kom Universiteit onderzoekt samen met arbeidsmarktdeskundigen of, en zo ja in welke faculteiten, een overschot aan studenten dreigt te ontstaan en treft tijdig maatregelen om te voorkomen dat afgestudeerden in de werkloosheids- en armoedeval terecht komen.	<u>Actie 8.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven ontwerpt een onverbiddelijk beleid om dienstverlening en service tot de topattractie van Suriname te maken en op te stuwen tot een kwaliteit die vergelijkbaar met die in Japan en Amerika.
<u>Actie 10.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven onderzoekt in samenwerking met het Ministerie van ATM en dat van Onderwijs de mogelijkheden om in curricula van algemeen vormend onderwijs een plaats in te bouwen voor het overdragen van kennis inzake het ondernemerschap.	<u>Actie 9.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven geeft opdracht aan een ervaren HRD-deskundige om in overleg met een aantal HRM- en HRD-functionarissen van bedrijven, overheden en maatschappelijke instellingen, een grondige meting te verrichten naar de kwantiteit en de kwaliteit van de benodigde arbeidskrachten per (sub)sector – nu en in de nabije toekomst – en het resultaat daarvan zodanig vorm te geven dat een dergelijke meting elke vijf jaar herhaald kan worden. Die meting moet ook data verschaffen van de opleidingsinstellingen (overheid, particulier): wie biedt aan, wat, waarom, hoeveel?	<u>Actie 9.</u> Het SBF creëert in alle hoeken van de Surinaamse samenleving debatten en discussies over de essentie van het begrip 'Surinaamse zelfredzaamheid' en wat een ieder kan bijdragen, om met dedicated focus (kern van Tjong Ahins betoog), de viervoudige moderniseringsopdracht (kern van Lim A Po's betoog) aan te vangen, waarbij Suriname de aanwending van de nog steeds noodzakelijke externe gelden achteraf verantwoordt in plaats van overvloedig veel tijd, geld en energie kwijt te raken aan de bureaucratische procedures van donoren en PLOS (kern van de boodschap van Caram).
<u>Actie 11.</u> De regering schrapt alle importheffingen op materiaal dat voor leren is bestemd. Zij nodigt het in het SBF georganiseerde ICT-bedrijfsleven uit om – ter ondersteuning van de TAS – een publiek-private rol te gaan spelen ter introductie van een programma dat vergelijkbaar is met dat van Portugal. Dat programma voorziet ook in de financiering van internetaansluitingen in de woningen van de leerlingen die met dergelijke systemen gaan werken.	<u>Actie 10.</u> De na mei 2010 nieuw aantredende Regering formeert een commissie die onderzoekt of, en zo ja hoe, een 'belastingstelsel' kan worden ingevoerd waarbij inkomsten- en loonbelasting worden ingeruild voor een voorheffing op brandstof en electriciteit.	<u>Actie 10.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven formeert een professioneel team dat fulltime de Commissie Algemeen Bestuursrecht steunt in de uitvoering van de Startnota, met dien verstande dat het ontwerpen van een Algemene Wet Bestuursrecht de hoogste prioriteit heeft. Tevens bereidt dat bedrijfsleven, in goed overleg met de Commissie, een campagne voor om het bedrijfsleven in te lichten over de inhoud en werking van die wet.
<u>Actie 12.</u> De regering stelt een Hogere Bestuurs Dienst in. Directeuren, onderdirecteuren en high potentials, en ook de Districtscommissarissen, ontvangen via een uitgekend systeem van korte opleidingen (in binnen- en buitenland) een zodanige upgradering dat zij in staat en bereid zijn de integraliteit van beleid en wetgeving te garanderen.	<u>Actie 11.</u> De na mei 2010 nieuw aantredende Regering verzoekt de Vereniging van Economisten in Suriname (VES), in samenwerking met fiscaal juristen en belastingadviseurs binnen een jaar een Turnover Tax systeem te ontwerpen ter vervanging van het systeem van invoerrechten. Dat systeem moet enerzijds voldoende geld opbrengen voor de Staat, anderzijds recht doen aan de werkbaarheid van de markt.	<u>Actie 11.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven maakt in een memorandum aan de na mei 2010 aantredende nieuwe Regering en Assemblée duidelijk dat het van die organen verwacht dat een versneld wetgevend programma wordt opgesteld en bij voorrang afgehandeld, en dat het bereid en in staat is daarbij alle steun te verlenen die daarvoor nodig is. Indien nodig door zelf wetgevende juristen aan het werk te zetten om de vereiste regelgeving snel en goed

STRUCTUURSTURING	KENNISSTURING	PROCESSTURING
		door de procedures te loodsen. Bij dit werk hoort ook en vooral het ontwerpen van een juridische infrastructuur: een databank met wetten, staatsbesluiten, ministeriele beschikkingen, wijzigingen van regelingen, gesystematiseerde jurisprudentie, week- en maandagenda van commissies DNA en plenaire vergaderingen DNA, en een open digitale toegang voor iedereen tot die infrastructuur.
<u>Actie 13.</u> De instanties die nu bezig zijn in de sfeer van subsidies voor micro-ondernemers/waARBorgfonds regelen de zaken zodanig dat de kosten voor de begeleiding worden begrepen onder het te verstrekken krediet. Bovendien bundelen ze de krachten om 1 instituut voor de training en begeleiding van informelen op te richten.	<u>Actie 12.</u> De KKF ontwikkelt, in nauwe samenwerking met een ICT-deskundige, een marketingdeskundige en een onderwijsontwikkelaar, een specifiek E-commerce curriculum en stelt dat tegen een vergoeding ter beschikking van opleidingsinstellingen die zich met name richten op het bevorderen van het micro-ondernemerschap.	<u>Actie 12.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven maakt zich sterk voor een onverkorte en zo spoedig mogelijke invoering, uiterlijk begin 2011, van het nieuwe Burgerlijk Wetboek.
<u>Actie 14.</u> Het Ministerie van Financiën reserveert voor 5 jaar een jaarlijks budget van 5 miljoen SRD voor het verstrekken van microkredieten en verleent informele bedrijven die naar de formele sector overstappen een tax holiday van tenminste 3 jaar. De enige voorwaarde is inschrijven in het Handelsregister. Daarna krijg je alle begeleiding die nodig is.	<u>Actie 13.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven stuurt twee (in internationale commercie gespecialiseerde) personen naar Europa en de Verenigde Staten om daar kennis op te doen van de verscheidene non tariff barriers to trade en de gezondheids- en voedingsvoorwaarden die deze landen hanteren. Deze twee personen moeten de ondernemers in Suriname scholen en begeleiden in het zodanig upgraden van hun producten (verpakking, etikettering, nutrition facts, etc.) dat ze mee kunnen gaan doen op de exportmarkt.	<u>Actie 13.</u> Onder verantwoordelijkheid van de verzamelde DC's, en ten laste van het verzamelde DC-budget, organiseren controleurs van het Districtskantoor eenmaal per jaar een prijsuitreiking voor ondernemers die – met inachtneming van de voorwaarden waaronder ze hun bedrijf uitoefenen – zorg voor hun personeel en het milieu ten toon spreiden.
<u>Actie 15.</u> Het in het SBF gebundelde bedrijfsleven creëert samen met het Ministerie van Financiën en andere relevante Ministeries een fonds dat gedurende 5 jaar gratis (tot een limiet van SRD 10.000 per ondernemer) de inzet van bedrijfsadviseurs betaalt voor ondernemers die hun bedrijfsprocessen efficiënter willen maken.	<u>Actie 14.</u> De KKF initieert een diepgaand onderzoek naar de omvang en redenen van ondernemingen die gewoon ophouden met hun bedrijvigheid en komt met voorstellen om – al dan niet met aanvullende wetgeving – ondernemers te steunen ter voorkoming van bedrijfssluitingen en hun crediteuren te beschermen tegen ondernemers die met de noorderzon vertrekken.	<u>Actie 14.</u> Vooruitlopend op de komst van een wet die het nieuwe stelsel regelt wordt in het kader van het Decentralisatieprogramma zo spoedig mogelijk een pilot gestart in district Paramaribo Noord-Oost om te oefenen met dit nieuwe systeem. Tussentijdse uitkomsten hiervan kunnen mede fungeren als bouwstenen van het wetsontwerp.
<u>Actie 16.</u> In goed overleg met de doelgroep van notarissen, het Kadaster en het Hypotheekregister wordt bij deze instellingen het concept van de One Stop Window geïntroduceerd. De One Stop Window van de KKF fungeert hierbij als Kenniscentrum van registratietechniek een begeleidende rol.		<u>Actie 15.</u> Inhuur van de OSW/KKF als Kenniscentrum van registratietechnologie geschiedt op basis van een contract waarbij het Kenniscentrum zich verbindt adviezen en diensten te leveren tegen een nader overeen te komen tarief. De wederpartij verbindt zich alles in het werk te stellen opdat de desbetreffende OSW kan functioneren volgens de kwaliteitsstandaarden van de OSW/KKF. Bij gebreke is die partij gehouden schadevergoeding te betalen.
<u>Actie 17.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven creëert een platform voor alle krediet- en garantiefondsen om na te gaan waar bundeling van krachten, of juist diversificatie van hun product, het meeste bijdraagt aan de concurrentiekracht van Suriname.		<u>Actie 16.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven bestrijdt met woord en daad elke vorm van monopolievorming en zet de regering onder druk om in de sector van de telecomvoorzieningen geen enkele vorm van monopolie te laten voortbestaan en die markt ook op het vlak van de vaste telefonie en internet open te stellen.
<u>Actie 18.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven zorgt ervoor, linksom of rechtsom, dat er een verantwoord kredietregistratiesysteem komt dat alle aan volwassenen verleende kredieten registreert en de informatie daarover verstrekt aan kredietverlenende instanties.		<u>Actie 17.</u> Het Ministerie van Justitie en Politie en dat van Planning en Ontwikkelingssamenwerking beraden zich op een betere afstemming van Vreemdelingenbeleid en Immigratiebeleid om ten behoeve van het vergroten van de omvang van de bevolking en ten behoeve van de uitbouw van de productiemogelijkheden immigranten aan te trekken.
<u>Actie 19.</u> De na mei 2010 nieuw aantredende Regering schrapt alle importheffingen en introduceert in plaats daarvan een Turnover Tax systeem.		<u>Actie 18.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven kiest vier potentieel succesvolle businessplannen uit – micro, klein, middelgroot en groot – die een lening nodig hebben om te kunnen starten of doorstarten. De kredietorganisaties formuleren gezamenlijk een aanbod.
<u>Actie 20.</u> De na mei 2010 nieuw aantredende Regering regelt bij wet dat tarieven van de zee- en luchthavens niet naar eigen inzichten van de havendirecties kunnen worden bijgesteld. Verhoging daarvan moet gelijke tred houden met		<u>Actie 19.</u> Het in het SBF georganiseerde bedrijfsleven stuurt een delegatie ondernemers naar Aruba om te onderzoeken hoe het verzoek van de Arubaanse delegatie om vanuit Suriname Aruba systematisch te voorzien van groente, fruit, vis, garnalen en zoet water

STRUCTUURSTURING	KENNISSTURING	PROCESSTURING
de inflatie en kan dus voortaan niet zo maar uit de lucht komen vallen, laat staan mogen leiden tot verhoging van de ondernemerskosten met 100%.		zou moeten worden georganiseerd. Zowel aan Surinaamse als aan Arubaanse zijde.
<u>Actie 21.</u> De na mei 2010 aantredende nieuwe Minister van Justitie en Politie beraadt zich over invoering van verplichte rechtsbijstand.		
<u>Actie 22.</u> De na mei 2010 nieuw aantredende Regering schaft alle exporttarieven en keurings- c.q. controlerechten of heffingen af.		
<u>Actie 23.</u> De na mei 2010 nieuw aantredende Regering introduceert voor de administratieve afhandeling van export een One Stop Window waarin het exporterende bedrijfsleven, de douane, de banken, de goedkeurende instanties, de havenautoriteiten met elkaar zijn verbonden en manueel werk niet langer nodig is.	In totaal 56 acties: structuursturing 23 kennissturing 14 processturing 19	

14.2 Acties in een doelenschema (rapport *Gemakkelijker kunnen ondernemen in Suriname: de weg naar zelfredzaamheid*)

Hieronder staan de acties gegroepeerd in een doelenschema.

Onder elk thema staan de nummers van acties die. De codering is eenvoudig. S2, K4, P8 betekenen: actie 2 van structuursturing, plus actie 4 van kennissturing, plus actie 8 van processturing. Als er ook BB bijstaat betekent dat 'bestaand beleid'. Dat houdt in dat in de voorgaande hoofdstukken is toegelicht dat sommige ministeries druk bezig zijn met beleids- en wetgevingsprojecten die in lijn van de promotie van dat thema liggen. Helemaal onderin het schema staan fundamentele acties. Die zijn niet specifiek gericht op het wegnemen van knelpunten binnen één thema, maar op het versterken van het ondernemerschap als zodanig. Bij elke rank 2012 staat vermeld welk land Suriname op de ranglijst passeert. De verwachtingen van de ranks in 2012 zijn gebaseerd op berekeningen van de Wereld Bank, **mits** we de acties uitvoeren. U ziet bij het jaartal 2012 twee vraagtekens. Die geven aan dat het niet mogelijk is om op basis van de tien thematische scores het totaalcijfer te geven. De reden is dat een totaalcijfer niet alleen afhangt van de prestaties van Suriname zelf, maar ook van de vraag hoe goed andere landen werken aan het vergemakkelijken van het ondernemen. Bovendien vindt de jaarlijkse ranking door de Wereld Bank plaats op basis van een analyse van de prestaties van 183 landen. Volgend jaar kunnen dat er 184 of 185 zijn. Dat verandert dan meteen de totaal score van Suriname.

Rank 2010: 155 Rank 2012: ??									
Thema 1	Thema 2	Thema 3	Thema 4	Thema 5	Thema 6	Thema 7	Thema 8	Thema 9	Thema 10
2010: 171	2010: 97	2010: 70	2010: 168	2010: 135	2010: 180	2010: 32	2010: 101	2010: 178	2010: 149
2012: 76	2012: 5	2012: 35	2012: 30	2012: 43	2012: 90	2012: 8	2012: 1	2012: 45	2012: 75
> Italië	> USA	> Zwitserland	> Wit-Rusl.	> Rusland	> Luxemb.	> Zuid-Afrik	Beste	> Argentinië	> Bulgarije

Acties	Acties	Acties	Acties	Acties	Acties	Acties	Acties	Acties	Acties
S: 7, 8	S: 9	S: 10	S: 16	S: 13, 15, 17, 18	S: 5	S: 14	S: 19, 20, 22, 23	S: 21	
K: 5, 6		K: 8, 9				K: 10, 11	K: 13		K: 14
P: 14, 15		P: 17		P: 18					
		BB			BB	BB		BB	BB

Fundamentele acties
S: 1, 2, 3, 4, 6, 11, 12
K: 1, 2, 3, 4, 7, 12
P: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16,19

Informatie over Leo Klinkers (www.klinkers.info)

1. Leo Klinkers heeft een juridische opleiding met specialisatie in het staats- en bestuursrecht. In 1974 promoveerde hij op het onderwerp *Openbaarheid van Bestuur*.
2. Na enkele jaren te hebben gewerkt als ambtenaar heeft hij van 1971 tot 1983 het onderzoek en onderwijs in de bestuurskunde verzorgd aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. In die periode ontwikkelde hij een eigen methodologie van standaarden en principes voor politieke besluitvorming van buiten naar binnen en van onderop. Dus besluitvorming waarbij de samenleving voor het draagvlak zorgt, op grond van het adagium: *Beleid begint bij de samenleving*.
3. Leo Klinkers richtte in 1983 het bestuurskundig en juridisch adviesbureau *Klinkers Public Policy Consultants* op. Sindsdien verzorgde hij projecten op basis van voornoemde methodologie in Nederland, België, Portugal, Indonesië, Thailand en Suriname.
4. Hij kwam voor het eerst in 1978 in Suriname om op verzoek van professor Ooft aan de universiteit enkele inleidingen te verzorgen. Sinds 1992 verzorgt hij regelmatig kortlopende projecten in Suriname, maar omdat die wegens hun korte termijn karakter te weinig resultaat opleverden besloot hij in 2009 om voor langere tijd in Suriname te komen wonen.
5. In opdracht van de voormalige minister van Justitie en Politie, de heer Santokhi, en de voormalige minister van Defensie, de heer Fernald, ontwierp hij eind 2009 een Nationaal Strategisch Veiligheidsplan, mede gebaseerd op de inzichten van meer dan honderd stakeholders. In het voorjaar van 2010 componeerde hij in opdracht van het Suriname Business Forum een strategie om het ondernemen in Suriname gemakkelijker te maken. Over dit laatste rapport zal de heer Klinkers nu een korte inleiding verzorgen.